

Industrijska prošlost Siska – kultura i sport

[Gledajte uživo sportske događaje](#)

12.09.2024.

Industrijska prošlost Siska – nasljeđe i nove prilike 2. dio

Krah industrije u Hrvatskoj s kraja 20. stoljeća najviše se odrazio na velika industrijska središta poput Siska, Slavonskog Broda, Šibenika... Negdje su se uspjela izgubljena radna mjesta donekle nadomjestiti, ali negdje, poput Siska, nisu.

„Sisak i Sisačko-moslavačka županija su izrazito teško stradali u ekonomskoj tranziciji“ – rekao je to nekoliko puta i aktualni premijer **Andrej Plenković** prilikom svojih posjeta Sisku.

No, važnost industrije na zajednicu u bivšoj Jugoslaviji bio je takav da je s njenim krahom, nestajalo i puno drugih stvari. Tako se u Sisku, krah industrijske, posebno **Željezare Sisak**, osjetio u mnogim drugim segmentima.

Kada je **Željezara Sisak**, zbog velikog povećanja broja zaposlenih, kretala u gradnju višestambenih zgrada za svoje radnike, 60-ih godina prošlog stoljeća, jedan inženjer se požalio upravi kako smatra da se stambena naselja grade (pre)blizu samih industrijskih postrojenja te da bi to moglo imati utjecaja na kvalitetu života (mislio je to u pogledu mogućeg zagađenja i buke). Stoga je predlagao da se ona odmaknu. Uprava, a to je tada bio neprikosnoveni **Norbert Weber**, rekao je da to ne dolazi u obzir jer posao radniku mora biti blizu. **A sve kako bi, nakon radnog vremena, radnik imao vremena za ostalo.**

A to ostalo značilo je sport, rekreaciju, kulturu, zabavu...

[Gledajte uživo sportske događaje](#)

Rekreacija obitelji radnika Željezare Sisak

Radnici Željezare, ali i drugih tvrtki, te njihove obitelji na raspolaganju su imali tako u tom novom sisačkom naselju Caprag igrališta i dvorane za odbojku, tenis, košarku, rukomet, kuglanu i nogometni teren s atletskom stazom. Uz nogometni stadion Metalac, bila je i restauracija s tada popularnim glazbenim programom gdje su dolazili najpoznatiji glazbenici bivše države. Nadomak tvornici sagrađen je i prvi sisački olimpijski bazen, a većinu takvih objekata gradili su sami radnici. Do bazena napravljeno je i kino.

U jednoj od monografija Željezare Sisak stoji kako se jako pazilo i na „**aktivno korištenje radnih pauza u samom krugu poduzeća**“ pa je tako u krugu same tvornice bilo, u jednom trenutku, čak 18 igrališta za odbojku, tri za rukomet, dva boćališta, 11 streljana i 20 kuglana. Dakako, ta igrališta nisu bili tako reprezentativna poput onih terena i dvorana u samom naselju Caprag.

Caprag je dobio i robnu kuću, vrtić, školu, dom zdravlja, ali i knjižnicu, a sama Željezara imala je svoje novine, nakladnički odjel...

Rekreacija obitelji radnika Željezare Sisak

Željezara je u svojoj sistematizaciji tako imala poziciju „upravitelja službe za rekreaciju i organizatora sadržaja za zaštitu zdravlja radnika“, a ta je služba u nekim trenucima imala i oko 30 zaposlenih. Željezara je imala i Odjel za kulturu, a svaki veći pogon Željezare imao je također animatora za kulturu.

Sudbina sportskog sadržaja bivše Željezare je bila nesretna.

Sportskih terena unutar samog kruga Željezare ima samo u tragovima. Tijekom 90-ih, u **čudnom procesu privatizacije**, privatna tvrtka dobila je u vlasništvo i stadion i bazen i kuglanu u Capragu, kao i dvoranu koja se nalazila tik do bazena, uključujući i tamošnje teniske terene. Kuglana je zatvorena brzo. Grad Sisak je subvencionirao privatniku rad bazena i plaćao najam stadiona i dvorane, no vlasnici nisu ništa ulagali te je zbog toga bazen prestao s radom i bio prepušten propadanju, kao i dvorana. Konačno, u jednom trenutku Grad Sisak kupuje bazen, ulaže milijune i vraća ga u funkciju, a kupio je Grad i zapušteni stadion Metalca od tvrtke, kao i dvoranu koja je također bila prepuštena propadanju. Dvorana je upravo krenula u postupak obnove. **Tako je dio sportskih i rekreativnih sadržaja bivše Željezare vraćen zajednici.**

[Gledajte uživo sportske događaje](#)

Sisački bazen bio je uništen, ali je ipak obnovljen i vraćen zajednici

Drugi segment koji se neraskidivo vezao uz tvornice, a tako i Željezaru Sisak, je kultura.

Tako se u literaturi nalazi kako je gotovo svaka veća tvornica imala kulturno-umjetničko društvo, poticala razvoj kulturnog amaterizma, sponzorirala kulturne aktivnosti na lokalnoj i državnoj razini. Sve je to imala i [Željezara Sisak](#), koja je zbog svoje financijske i političke moći taj utjecaj na kulturu i društveni standard imala i daleko više u odnosu na neke tvornice van Siska.

„To je bio slučaj u svim industrijskim središtima što je bio dio tadašnje političke doktrine. Radnici i njihove obitelji imali su niz pogodnosti koje su im olakšavale životne uvjete. Tu je spadala i kultura. To se može povezati s terminima društveni standard koji je obuhvaća sve elemente svakodnevice od predškolskog odgoja i školovanja do slobodnog vremena.“ – **rekao nam je dr.sc. Vlatko Čakširan**, povjesničar i muzejski savjetnik u Gradskom muzeju Sisak, koji se u Sisku intenzivno bavi industrijskom baštinom i sisačkom industrijskom poviješću koji je u jednom katalogu izložbe o Željezarinoj likovnoj koloniji napisao:

„Nije rijetkost da industrija i umjetnost idu ruku pod ruku, pa tu pojavu ni u sisačkoj Željezari ne treba smatrati iznimkom, premda je možda bila izrazitija nego u usporedivim slučajevima. Umjetnost je ovdje bila usko povezana ne samo s društvenim kontekstom u kojemu je nastajala nego i s politikom.“

Željezara je bila najjači proizvodni gigant Siska, te je zahvaljujući svojoj gospodarskoj snazi imala veliku ulogu u samu razvoju grada, ali je ta uloga bila puno više od samo gospodarske. Željezara je od samih početaka, provodila kulturnu politiku prema radnicima, koja će, ističu povjesničari Gradskog muzeja Sisak, u određenom razdoblju biti gotovo autonomna od ukupne gradske politike.

„Njezina je prednost bila ta što se radničko naselje nalazi uza samu tvornicu, tako da je kulturna politika izlazila izvan okvira tvorničkog kompleksa i bila sastavni dio svakodnevnoga života radnika i njihovih obitelji. Gospodarsku snagu Željezara je pokazivala ne samo na lokalnoj razini nego i na državnoj organizirajući dvije manifestacije koje su obilježile kulturnu povijest tadašnje države. To su bile Kolonija likovnih umjetnika (utemeljena 1971) i Književna nagrada Željezare Sisak (1976), koje su imale jugoslavenski karakter, sukladno političkim kretanjima toga doba, ali i radničku pozadinu, jer su nastale iz potrebe da se radnicima približe nove kulturne vrijednosti.“ – **napominje se u jednom od kataloga Gradskog muzeja Sisak povodom izložbe o Željezarinoj likovnoj koloniji koja se održavala od 1971. do 1990. godine.**

Kroz koloniju je ukupno prošlo dvjesto umjetnika, među kojima su bili **Ivan Kožarić, Dušan Džamonja, Ratko Petrić, Peruško Bogdanić, Milena Lah...** Realiziralo se više od dvije tisuće djela u raznim medijima.

Umjetnici u udruženom radu

Marijan Crtalić Nevidljivi Sisak Fenomen Željezara

Stručna komisija je dvaput godišnje birala umjetnike koji su dolazili u Caprag i tamo bi neki od njih tijekom dvadeset dana radili s radnicima Željezare u proizvodnji. **Željezara je od umjetnika otkupljivala radove i potom ih postavljala u javne prostore, ako se radio o skulpturama, ili ih je darivala radnicima kao nagrade za postignuća. Neka su bila izložena u tvorničkim pogonima, školama, hotelima, odmaralištima.**

Još krajem 80-ih kolonija gubi svoju snagu, smanjuju se financije tvrtke za tu namjenu, a time i broj umjetnika koji sudjeluju. No, ratno razdoblje i vrijeme nakon toga konačno dovodi do toga da su umjetnička djela nastala u likovnim kolonijama prepuštena zaboravu. Mnoge skulpture su uništene, a mnoga umjetnička djela koja su bila u Željezarinim pogonima odnesena.

Ipak, **danas pokojni sisački umjetnik Marijan Crtalić** je skrenuo pozornost na skulpture svojim umjetničkim projektom "Nevidljivi Sisak – Fenomen Željezara" 2009. u Galeriji Miroslav Kraljević, a u njihovu zaštitu se zatim uključio i Grad Sisak **te su 2012. skulpture upisane u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske kao Park skulptura nastalih u sklopu Kolonije likovnih umjetnika "Željezara Sisak".**

Od tada Gradski muzej Sisak i neki zaljubljenici u umjetnost van Siska provode restauraciju skulptura, pa je tako i dio kulturne baštine Željezare Sisak sačuvan za iduća pokoljenja.

Autor: Danijel Prerad

Dozvoljeno prenošenje sadržaja uz objavu izvora i autora.

(Članak je napisan uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama)

k.Info

Neprekidno povećavanje kapaciteta i usvajanje visokoserijske proizvodnje postalo je imperativ bez čije se realizacije ne može opstati.

Marijan Crtalić Nevidljivi Sisak Fenomen Željezara

- Marketing -

Falkensteiner Black Friday ponuda
Falkensteiner Residences Senia
[Rezerviraj odmah](#)

Falkensteiner Black Friday ponuda
Najbolja ponuda u godini za odmor iz snova!
[Rezerviraj odmah](#)

Falkensteiner Black Friday ponuda
Falkensteiner Hotels
[Rezerviraj odmah](#)

VIŠE S WEBA

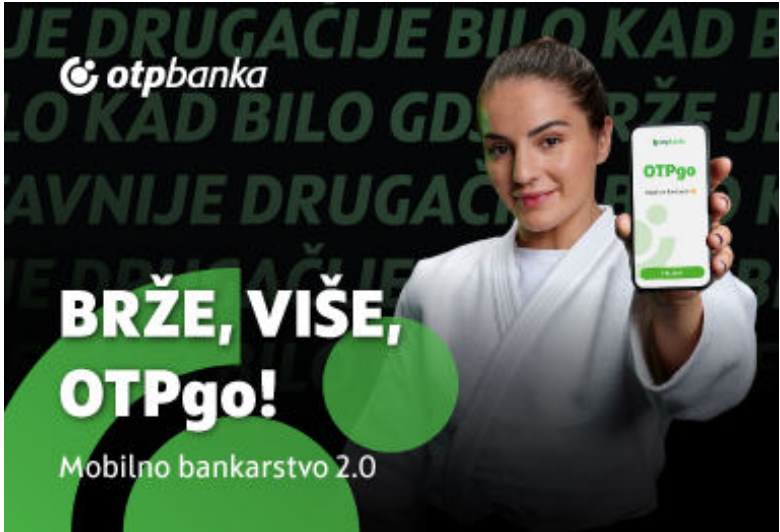

KUPUJETE U KONZUMU? STIGLA SJAJNA VIJEST: 'Ludo, mnogi u Hrvatskoj za ovo nisu ni znali!'

Oglas

Gattusa čeka najneugodnija momčad lige

BRŽE, VIŠE, OTPgo! – Novi, digitalni svijet OTP banke, olimpijski snažan

Oglas

Isabella Kim kći je Danijela Popovića: Natjecala se s Frankom Batelić, a nastup s ocem ostavio joj je gorak okus

Veliki test shakeova za dobivanje kilograma: Samo jedan shake je zaista uvjerljiv!

Oglas

Mjesečni horoskop za Raka za prosinac: Do Nove godine jedno morate razjasniti, a ovo vam je najvažnija investicija

CBD ulja i drugi proizvodi od domaće konoplje uzgojene u Istri. Saznajte više

Oglas

Kina ukida vizu za Hrvatske državljane

Evo što o pozitivnim učincima CBD ulja kažu oni koji su ga isprobali

Oglas

Ovo se ne propušta: odmor za pamćenje po do 40% nižoj cijeni

Oglas

Hemoroidi će nestati za 2 dana. Pročitajte ovdje!

Oglas

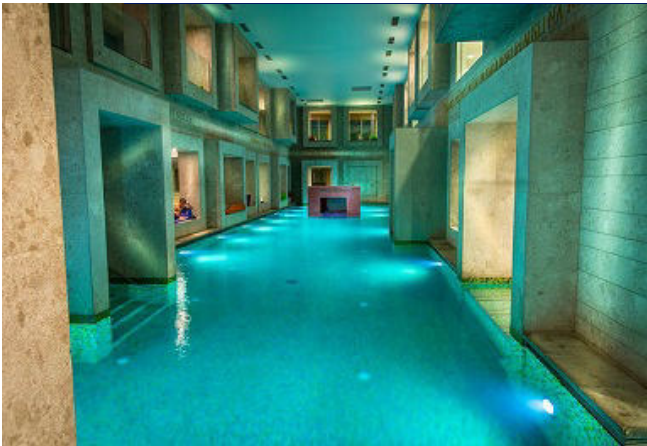
Crni Petak: 60% POPUSTA na talijanske madrace! Probajte 100 noći, bez rizika + gratis dostava!

Oglas

Zimski obiteljski odmor na jugu istarskog poluotoka, u popularnom hotelu & s TOP cijenom? Mi smo za!

Oglas

Luksuzno opuštanje za zaljubljene: ove terme će vas oduševiti!

Oglas

Domaće, prirodno, organsko: proizvodi na bazi CBD ulja od visoko kvalitetne konoplje

Oglas

Interaktivna kupovina: u par klikova složite vrata koja se najbolje uklapaju u vaše pročelje

Oglas

VELIKA VIJEST ZA HRVATSKU: Iz moćne organizacije stigli u Zagreb, pogledajte što su upravo objavili...

Oglas

Prskalice, tobogani, stijena za penjanje iznad bazena, roditelji i djeca oduševljeni su ovim toplicama!

Oglas

Sponsored by Midas

Autor: dpreradus

12.09.2024.

Ova web-lokacija koristi Google AdSense veze oglasa s namjerom. AdSense automatski generira te veze, a one mogu pomoći autorima da zarade novac.

[Postavke privatnosti i kolačića](#)

Upravlja Google. Usklađeno s IAB-ovim TCF-om. ID CMP-a: 300